

JURICA MURAI U ARHIVU HRVATSKE TELEVIZIJE

Ispitivanju arhiva kulturnih industrija ne pristupa se samo iz poštovanja i pažnje prema naslijeđu, odnosno potrebi procjene njegove vrijednosti, smisla i značenja: presudni poticaj danas dolazi uslijed dramatičnog nestajanja memorije, ali i zabrinutosti pohodom "civilizacijske mašine", te dijelom i zbog neizrečenog straha od ishoda i posljedica sveopćih transformacija koje prouzročuje "industrija svijesti".

"Brzo nestajanje naše nacionalne memorije poziva danas na inventar mjesta u kojima je ona utjelovljena i koja su voljom čovjeka ili radom stoljeća ostala kao njeni najsjajniji simboli: svečanosti, amblemi, spomenici i komemoracije, ali i pohvale, arhivi, rječnici i muzeji. Više od nedostižne iscrpnosti, ovdje su važni tipovi zadržanih sadržaja, razrada predmeta, bogatstvo i raznolikost pristupa te na kraju ravnoteža cjeline."

Les Lieux de Memoire, ur.Pierre Nora, najava, Gallimard, Collection Quarto 1997.
www.gallimard.fr/.../GALLIMARD/Quarto/Les-Lieux-... 30. 11. 2105.

"Civilizacijski stroj koji danas izaziva kontroverze je internet. Televizija je u međuvremenu postala slučaj za muzeje, a složeno, središnje pitanje je ono o uzajamnom, naizmjeničnom djelovanju društva i televizije" .

Marc Tribelhorn : "Fernsehen in der Schweiz, Blick in die Röhre", Neue Zürcher Zeitung 23. 9. 2014., uz izložbu "Flimmerkiste", Historisches Museum Basel (19. 09. 2014.- 8. 02. 2015.)

www.nzz.ch › Feuilleton › Medien 30. 11. 2015.

"Misterij glazbe uvodi u misterij komunikacije", Pierre Schaeffer u radiofonskom razgovoru s Jacquesom Chancelom u emisiji "Radioscopie", <http://www.ina.fr/personnalites/pierre-schaeffer>. 28. 11. 2015. Archives video et radio, INA

U prostoru piramidalne vremenske ovojnice sadašnjeg trenutka koji određuju kao moto navedene činjenice, akcije i spoznaje, susreću se prvotni zamah filozofije i prakse arheologije medija s jednostavnim povijesnim činjenicama i njihovom tragu u arhivu hrvatske televizije, a u pokušaju preispitivanja značenja ličnosti Jurice Muraja, pijanista europske tradicije jasnog kontinuiteta, pedagoga, spontanog istraživača i misionara hrvatske glazbe. Ne samo u pijanističkom smislu, već i načinom svog života sustavno je gradio koherentan svijet u kojem analitička snaga i disciplina ne osiguravaju samo prijenos tradicijskih vrijednosti i dometa nego osiguravaju uporište pronicanju u bit glazbenosti, u polifoni splet njenih samosvojnih energija, čvrsta su osnova otkrivanju zakonitosti velikih struktura u glazbenom i predstavljачkom smislu, te posredovanju glazbenih ideja cjelovitih opusa ili epoha.

S istim intenzitetom, znanstveničkom savješću i neumornim radom tražio je smisao glazbenog kristala u široko razgranatim linijama i dubinama povijesti upuštajući se u složene projekte s jasnim prosvjetiteljskim nabojem i dinamizirajućim efektom za cjelokupnu hrvatsku kulturnu sredinu. Osjećao je to kao nužnu strukturalnu i umjetničku nadogradnju, svjestan vrijednog postignuća i ozbiljnog doprinosa svog - najčešće generacijski osnaženog - sukreatorskog elana. Prepoznaje se to i u njegovoj biografiji na stranicama HAZU: "Sudjelovao je u realizaciji više značajnih skupnih i samostalnih cjelovitih projekata. Tako na pr. u ciklusu TV-emisija o povijesti hrvatske klavirske glazbe; u zajedničkom projektu integralne izvedbe "Das Wohltemperierte Klavier" J. S. Bacha (s deset preludija i fuga), kao i u zajedničkom projektu izvedbe svih 32 sonata L. van Beethovena (s 5 sonata). S violinistom Josipom Klimom izveo je svih deset Beethovenovih violinskih sonata. Među te projekte spada i šest sonata za čembalo i violinu J. S. Bacha realiziranih s violinistom Tonkom Ninićem; 18 sonata D. Scarlattija u povodu jubilarnih 10. Varaždinskih baroknih večeri; te svih pet koncerata za klavir i orkestar L. van Beethovena uz još dva recitala sa šest sonata koje je Murai izveo u rujnu 1981.g. u Dubrovniku. U europskoj godini glazbe 1985.g. a prigodom 15. Varaždinskih baroknih večeri priređena je Jurici Muraju proslava u povodu njegovog javnog nastupanja i 35. godina umjetničkog rada kojom je prilikom izveo 4 suite G. F. Händela."

Nezaobilazna je i na više razina razvidna njegova djelotvorna uloga svjedoka, čak garanta, trajnog procesa ulančanog nasljeđivanja velikih linija europske glazbe, pažljivog njegovanja i obnavljanja kozmopolitskog duha, te je stoga logično da se Murai doživljava i kao moralni oslonac osvajanja viših glazbeno-civilizacijskih platformi u hrvatskoj sredini. Jedan od primjera su Varaždinske barokne večeri u koje je pretočio i usadio slike i ideale svog djetinjstva s mit-

skim nabojem, iskustvo cjelokupnog glazbenog i pijanističkog školovanja, ambicije i dosluh kolegijalnih povijesnih istraživanja i sretnu muzicirajuću snagu oživljavanja nepoznatih, rijetko izvođenih ili zaboravljenih djela, posebno malih majstora iz vlastite sjenovite prošlosti. U televizijskom odrazu taj će se festival iskristalizirati kao manifestacija nade i napretka opće razine tradicionalnih znanja i umijeća, osnažena s tradicionalnim povjerenjem prema zavodljivom povijesnom konstrukt, ali i s novim pogledom na interpretaciju.

Zahvaljujući medijalnoj umreženosti i procesu prijelaza koji sugerira alkemijske finese, sa svakom predodžbom se nadržava vrijeme, povezuju i istovremeno sažimaju prostori, a na toj pozadini se redukcijom velikih epoha na karakteristične ideje s funkcijom simbola najvećih duhovnih ostvarenja europske civilizacije sugerira - makar rubna - pripadnost matici velikog svijeta. Čak i kad se figure tih ideja doimlju kao skele nedograđenih ili razgrađenih divot spomenika, upravo Murajeve Varaždinske barokne večeri izgraditi će na jednostavnim ali nosivim temeljima, rafiniran virtualni svijet. Novonastali amalgam realnog i virtualnog, potiče na drugačije, nelinearno čitanje, poziva na povezivanje udaljenih no ipak srodnih događaja po povijesnom položaju ili kreativnom tonusu, te stimulira i novo tumačenje i slobodnije povezivanje drugačije osvjetljenih povijesnih sedimentata. Ne radi se o srazu različitosti nego o usporedbi napetosti kreativnih situacija, ne poništavaju se granice, iako se televizija smatra civilizacijskim izumom koji ih ukida, nego se njihovim uključivanjem u širi pejzaž problema naglašava njihova dvojna - signalnopolovna i limitirajuća - funkcija. Potaknuta naizgled kaotičnim dodirima raznorodnih činjenica, situacija, konfrontacija kreativnosti u tom limbu između dvije realnosti, koje se ne nadomještaju i ne isključuju, misao tražiteljica s novom energijom i s više rizične slobode vraća se u područje naslijeđenih povijesnih istina i činjenica ispitujući njihov međuprostor. On se otkriva kao više ili manje krhka mreža finih kanala koji ukazuju na moguće daleke puteve i porijeklo ideja, plodonosnih utjecaja i nudi mogućnost odabira realnosti.

Audiovizualni medij posebno, u biografskim konstrukcijama reducira sliku umjetnika na niz uspjeha jačajući i pojednostavljujući je istovremeno, no i sakralizirajući ujedno ne samo osobu umjetnika - autora, nego dijelom i područje njene aktivnosti. S obzirom na sigurnost kulture i znanja s kojima je Murai obožavao i razvijao svoj talent i predanim se marom sustavno ugrađivao u temelje glazbenog života ispitujući i šireći ih, zanimljivo je bar na tren osvjetliti korijene Muraieve njegovane poetike, sigurne arhitekture i pijanističkog kapaciteta, pozivajući se na ton njegove decidirane i ponavljane izjave u tv-portretima Mladena Raukara i Ivana Hetricha da je sve naučio od svog profesora Svetislava Stančića, koji ga je vodio od djetinjstva do diplome. ("Njemu imam sve zahvaliti"). Kasniji

studiji kod Guida Agostia u Sieni i Marguerite Long u Parizu, naglasio je, to su samo potvrdili. Stoga je vrijedno osvijestiti izniman i prijelomni trenutak sazrijevanja i otvaranja zagrebačke sredine - trajno obilježene sudbinom rubnosti - europskom prostoru ideja i kulturoloških imperativa početkom XX. stoljeća preko svojih iznimno talentiranih i ambicioznih pojedinaca poput Svetislava Stančića, Dragana Plamenca i Blagoja Berse, koji će realnom snagom usvajanja novoga i usmjerenim utjecajem biti presudni graditelji modernog hrvatskog glazbenog kompleksa, pa čak ostati u cijelom XX. stoljeću kao trajno-obnavljajući-se memento obaveza i mogućnosti, kao svijetle sjene bogatih aura. U predodžbi jednostavno i čvrsto akademizirane zagrebačke sredine, Stančićeva veličina i zasluga je usko vezana za njegovu presudnu ulogu u izgradnji stabilnog, sjajnog luka hrvatskog pijanizma. Rijetko se govori o duhovnim i kulturološkim dimenzijama, dubini i stvarnom sadržaju iskustva koje je stekao u središtu modernog i avangardnog stvaralačkog svijeta u Berlinu, koji je Stančić snažno udahnuo i usvojio na svom berlinskom školovanju, četverogodišnjem studiju klavira kod Heinricha Bartha i Conrada Ansoorgea i posebno dvije godine kompozicije, od 1920.-22., kod Ferruccia Busonia. Busoni je svojim intenzivnim djelovanjem snažno dinamizirao berlinsku glazbenu scenu, filozofiju glazbe, a svoje učenike poveo da dijele njegove duboke kulturne interese i aktivnosti. Iako ne treba zaboraviti da je svojim ozbiljnim zagrebačkim studijem Stančić pripremljen i osnažen za životnu berlinsku avanturu, ipak je treba shvatiti kao pravo ishodište i mjerilo Stančićevih stavova, analitičke snage, shvaćanja i sudova u cjelokupnom radu, koji kao duhovni stimulans traju i obnavljaju se i u Murajevom umjetničkom i pedagoškom životu, te etičkom odnosu prema vlastitoj sredini, zemlji i povijesti. Iskra razgranate i profinjene buzonievске pijanističke mreže, koja je predmet posebnog proučavanja, bljesnula je u susretu bivšeg pijaniste, dirigenta Carla Zechia i Jurice Muraja u izvedbi Mozartovog koncerta snimljenog 1971. godine u dvorani "Istra", što je jedan od ranih sačuvanih dokumenata u arhivu hrvatske televizije.

Uspoređen s brojem od gotovo 650 koncerata koje je Murai odsvirao u zemlji, već sam popis sačuvanog materijala iz arhiva HTV-a sa skromnih 70-tak sačuvanih snimaka koncerata, emisija ili priloga u emisijama kulture, vijestima i drugim informativnim emisijama, svjedoči o primarnoj restriktivnosti, tehničkoj ograničenosti i u svakom pogledu teškoj pokretljivosti tv-medija, koji je osuđen na atrakciju, iznimnost događaja i pretpostavku o interesu koji se dokazuje velikom gledanošću. Sve to govori međutim i o važnosti i odgovornosti izbora, tim više što je program kulture bio vrlo savjesno strukturiran kao obaveza javne televizije s relativno velikim brojem termina, naročito ako se uzme u obzir kasniji razvoj programa kulture u medijskom prostoru. Na području glazbe, bio

je to u početku prvenstveno refleks zbivanja, njihove profesionalne, tradicijom potvrđene težine i ozbiljnosti, no i socijalne ovisnosti i umreženosti, te posredne interpretacije njihovog položaja i smisla u društvenoj, pa i političkoj situaciji (što se posebno odnosi na festivale). U svom ranom razdoblju, Televizija Zagreb se, kao što je to slučaj sa svim novim medijima, oslonila dijelom na kreaciju relativno mladih ljudi koji su osjećali privlačnost i izazov nedefiniranog puta između disciplina s naslućivanjem slobode koju otvara multidisciplinarnost. "Virtualne programe za virtualnu publiku" (Schirmacher) stvaraju dakle znatizeljni ljudi s pomalo avanturističkim duhom i kritičkim instinktom, no istovremeno u potrazi za novim zanatima, fascinirani i nerijetko zavedeni sveobećavajućom slikom - podjednako stvarnosti i mašte (apsorbirani kosmosom filma, rekao bi Adorno).

Taj imaginarni susret pun je obećanja koja imaju veliku mobilizacijsku i pogonsku snagu i način su spontanog prevladavanja prepreka i zamki svakodnevnice. U sjeni njene obvezujuće važnosti i reguliranih, dijelom naslijeđenih hijerarhija razvijala se svijest koja je svoju onovremenu potporu mogla naći u riječima J. P. Sartrea. On upozorava da je sloboda izbjegavanje datosti. "Tako se *datum* nikada ne pojavljuje kao golo postojanje u sebi ili za sebe; ono se uvijek otkriva kao *motiv*, jer se otkriva tek na svjetlosti kraja koji ga osvjetljuje." Uostalom tvorci programa kulture, posebno glazbe na televiziji, kao da su oduvijek znali da je, rečeno riječima Annie Le Brun, prokazati sliku i spektakl tek posljednja kritička iluzija. Zanimljiviji je bio bezdan ogledala koji u svom dubinskom kaleidoskopskom obratu skriva novi potencijal slika i priča koje odgovaraju na vibracije Orfejevog svijeta, pa se tako "industrija svijesti" (Enzensberger) sa svojim mogućnostima produkcije i koncentracije autorskih energija predstavlja kao nešto značajnije od pukog sustava prijenosa i difuzije. Potvrdio je to i Jurica Murai navodeći kao vrijedni doprinos svoje sudjelovanje u produkciji TV Zagreb, u antologiji Hrvatska klavirska glazba (TVZ 1977., autor serije Vladimir Krpan, režiser Branko Ivanda, urednik Seadeta Midžić).

Sažme li se popis Murajeve ostavštine i dokumentacije u arhivu Hrvatske televizije (bez vijesti o nagradama, priloga o sudjelovanju u proslavama npr. 100.-godišnjici HNK, izjava o organizaciji festivala ili pijanističkih natjecanja, izvješća o dobrotvornim koncertima poput onog za Banja Luku nakon potresa, pa i izvedbi u mozaičkim glazbenim emisijama) i bez obzira na to što je vjerojatno dio snimaka propao zbog tehničkih razloga, a poneki koncert možda nije sačuvan, jer su se još u ranim 80-tim godinama zbog pomanjkanja magnetoskopskih vrpca morale brisati "stare" snimke da bi se moglo krenuti u nova snimanja, mogao bi se na osnovu njega sačiniti jedan mali koherentan program koji odgovara Murajevim idejama i idealima. Kritične točke koje nose i razapinju taj

hirovito zapisan glazbeni luk ilustriraju uvjerljivo dimenzije Murajevog duhovnog prostora i ozbiljnost njegovog ostvarenja na raznim područjima. Ono se već polovicom 70-tih godina uklapa kao supstancijalni dio u televizijski prijedlog prvog sustavnog medijskog bavljenja s poviješću hrvatske klavirske glazbe (nakon "Antologije hrvatske glazbe" Matice Hrvatske iz 1973.) Autoritetom i kreativnom gestom Vladimira Krpana mobilizira se svo glazbeno znanje hrvatskog pijanističkog Panteona, no također i skladatelja, stvaratelja povijesti i naravno muzikologa. Treba napomenuti da je tom prilikom niz djela prvi puta snimljeno, odnosno izvedeno nakon dugog vremena, a ujedinjeni istraživački potencijal umjetnika sa sustavnošću muzikologa i transformirajućom snagom skladateljskih vizija iznimni je primjer otkrivanja, tumačenja, inspiriranog povezivanja fragmenata i njihove interpretacije u uvjerljivo virtualno jedinstvo. Sretna koncentracija glazbenih sadržaja s djelima Ebnera, Pintarića i Livadića ("Drago mi je da se nije dao impresionirati dosta ispraznom glazbom Fielda", kaže Murai uz Livadićev *Notturmo*), kojima povijesnu nit, ispitanu i osnaženu ne samo osobnim Murajevim radom nego i kolegijalnim i prijateljskim uronjavanjem u povijest zavičaja s preporukama Ladislava Šabana, a u dijalogu i dosluhu s autorom serije Vladimirom Krpanom, ne daje samo uvid u glazbu i etape njenog razvoja i zrenja, nego i ocrta kulturu Sjeverne Hrvatske ranog 19. stoljeća. Televizijski program pokazuje u ovom slučaju snagu sabiranja napora ne samo glazbenih disciplina nego svojevršnim transdisciplinarnim pogledom stvara novi krajolik glazbene povijesti, ali zahvaljujući i poetskoj, filmski inspiriranoj dokumentaristici režisera Branka Ivande i jednu panoramu likova i ozvučenih ideja povijesti što se pretapaju sa spontanom narativnošću u inspirativnom ambijentu Meštrovićeve gornjogradske kuće - muzeja.

Diskretno, ali s jakim glazbenim razlogom, televizijski program obogaćuje svoju novu produkciju ulančavanjem snimke glazbenog djela iz prethodne serije Ladislava Šabana o starim orguljama u Zagorju (u suverenoj režiji Brune Gamulina) i to s Pintarićevim "Dudašom" u izvedbi Anđelka Klobučara, ukazujući usput na sazrijevanje medija. Iako u funkciji analize glazbenih okolnosti nastajanja i prirode Pintarićevog djela, koje se izvodi u Stančićevoj redakciji, time se podcrtava, djelomično i ostvaruje namjera da televizijski program uz naglašenu dokumentarnu osnovu bude dio kruga glazbenog života i služi poticanju i dinamiziranju stvaralaštva u svim segmentima, od kojih je tek jedan cilj osiguravanje prvih snimaka za radijsko emitiranje kao u ovom slučaju. Livadićev *Notturmo* iz "Hrvatske klavirske glazbe" argumentirati će dodatno Raukarov portret Muraia, a pod naslovom "Notturmo" uz tu će se kompoziciju naći složeni glazbeni prilog iz te antologije kao samostalna, atraktivna i nenapadno poučna polusatna cjelina.

Murai se s punim predavanjem i intenzitetom ugradio u taj pionirski medijski projekt koji okupljajući u sedam emisija kreativni potencijal vrhunskih interpretata ne ponavlja glazbeno iskustvo sredine nego ga tvori. S posebnim udublivanjem i velikom sabranošću u teorijskom i izvedbenom pristupu učinio je to Murai i u okviru televizijskog ciklusa od devet emisija s Beethovenovim sonatama autorice Eve Sedak. Ona se oslanja na umjetnički kapital hrvatskih pijanista Ranka Filjaka, Vladimira Krpana, Jurice Muraja, Stjepana Radića, Zvezdane Bašić, Pavice Gvozdić i Melite Lorković, te violinista Josipa Klime i violončelista Marijana Jerbića, no produbljuje ga i nadograđuje u želji za cjelovitom interpretacijom opusa Ludwiga van Beethovena, preispitivanja uloge i smisla njegovog stvaralaštva u novijoj kulturnoj povijesti, naročito u suvremenom muzičkom svijetu. Područje značenja i proporcije glazbenog kosmosa, ali i recepcije Beethovenovih djela, Eva Sedak je naznačila pomno izabranim citatima mišljenja i konstatacija uglavnom skladatelja, a ti - gotovo - manifesti obilježeni duhom vremena govore o snažnoj liniji Beethovenovog utjecaja na razvoj jezika i stila, ali i o problemima nasljeđivanja. Oni ilustriraju raspon i dubine ovog intelektualnog i muzičkog podviga, koji konceptom prenesenim iz drugih medija podupire smjelost televizijskog programa da se oslobodi, ili bar privremeno zaobiđe, već uspostavljene ograničavajuće norme televizijskih formata, te se uputi na neiskorišten raznovrsni umjetnički i socijalni potencijal ovog segmenta kulturne industrije. Evo tih citata:

“Nema tog vremena u kojem Beethovenovo djelo u zdravoj ljudskoj svijesti ne bi zauzimalo središnje mjesto. Ako nije suvremen onda zato jer ljudi zaziru od drame i uzvišene osjećajnosti, a to izravno ukazuje na strah od života.”

Encyclopedia Britannica iz 1955. godine

“Vrijeme je Beethovena obraniti pred budalama i razmetljivcima koji uzimaju slobodu da mu se rugaju ili da umanjuju njegovu vrijednost. Oni tako misle dokazati svoju modernost, a zaboravljaju kako brzo modu izjedu moljci.”

Igor Stravinski

“Ne stavljam u pitanje Beethovenov genij, već naprosto njegovu nesavršenu glazbu. Njegovu literarnu vrstu slave imamo zahvaliti legendi njegova života, njegovim nevoljama i velikodušnosti njegovih socijalnih ideja.”

Maurice Ravel

“Beethovenova skladateljska metoda koja je u početku imala svrhu razvoja jedinstvenog glazbenog materijala u kasnijim je godinama nastojala stvoriti od-

nose između posve raznorodnih odlomaka. Tako je Beethoven utjecao na mnogo toga što je tek trebalo slijediti....Tehnika koju je sam nagovijestio proždire njegovu glazbu.”

Dieter Schnebel

U fino razrađenom polusatnom dijalogu s Evom Sedak, u njegovoj radnoj sobi, Murai je uz svoj Bechstein evocirao stilsku evoluciju i nijanse razvoja klavirske sonate, posebno Beethovenovo izdvajanje i nadilaženje mogućnosti klavirskog zvuka, te primjerom nukleusa konstrukcije jedinstva sonate priredio njeno slušanje i razumijevanje. Sonata u A-duru op. 2. br. 2. snimljena u discipliniranoj, gotovo asketski čistoj konstrukciji bijele scenografije arh. Fabijanića, a u muzikalno jasnom i suzdržanom režijskom čitanju Ljiljane Biluš s mirnim kadrovima koje vodi i ispunjava ton, njegov pokret i sadržaj, te sugestivnim promjenama koje su čitanje fraza. Ljiljana Biluš je televizijska redateljica s dugim iskustvom u dramskom i glazbenom televizijskom programu, koju je naročito odlikovalo poštovanje prema složenom glazbenom tkivu i duhu glazbenog primjera. Razgovor i diskusija s primjerima u izvedbi Jurice Muraia, te promišljeno i mirno studijsko snimanje u kojem se ne inzistira na mogućnostima slike i njenih mijena već se slijedi cjelovita izvedba, bez prekida i dodatne montaže, čine uravnoteženi diptih koji stoji kao spona znanja i talenta, želje za predajom i poukom, za stvaranjem jedne međurazine između realiteta sredine i njenih ideala i nada. Taj televizijski projekt pokazuje svjesni otklon od rutine ne samo u tv - produkciji nego i protoku programa - i u svom tonu i načinu slobodnog razgovora u atmosferi privatne radionice i u krajnje estetiziranoj, ali ipak glazbenom jeziku podređenoj studijskoj interpretaciji. Ambicija i formalni rezultat tog ciklusa predstavlja u čistom obliku klasično doba rane televizije na području glazbe u kojem se, slijedeći tijek i govor glazbe, sugerira funkcionalni slijed misli i izvedbenih radnji glazbenika. Time se sugerira mogući paralelni jezik novog medija u njihovom očitavanju po uzoru na velike dokumente izvedbi glazbenih djela u maniri BBC-a, koji se razmatraju i potkrjepljuju iskustvenom teorijom, pa i spontano kodificiraju u okviru ozbiljnih i inovativnih aktivnosti Internationales Musikzentrum u Beču. Vrijedi napomenuti da u ovoj seriji Murai s Josipom Klimom izvodi “Proletnu sonatu” za violinu i klavir, a također podsjetiti i da su zajedno izveli svih deset Beethovenovih sonata za violinu i klavir.

Među značajne projekte koje Murai ističe u svojoj biografiji, a koji su i izražavali i ritmizirali Murajevo bavljenje glazbom i njeno duboko proživljavanje s odgovornošću interpreta, intelektualca i pedagoga, ulazi i integralna izvedba “Das Wohltemperierte Klavier” J. S. Bacha (s njegovom izvedbom deset preludija

i fuga) kao i realizacija šest sonata za čembalo i violinu J. S. Bacha s violinistom Tonkom Ninićem. No studij Bachove umjetnosti i brojne interpretacije njegovih djela tijekom cijelog njegovog života i pijanističke karijere (s prvom izvedbom "Muzičke žrtve" 1976. na Varaždinskim baroknim večerima) u srži su Murajevog bavljenja glazbom koje doživljava svojevrsni hommage jednom iznimnom emisijom scenaristice i redateljice Ive Jelačić o Johannu Sebastianu Bachu pod naslovom "Put spoznaje". Murai je posvećeni svjedok s višestrukim autoritetom i slojevitim iskustvom koje se u razgovoru susreće i obogaćuje s onim Melite Lorković na primjeru 15 troglasnih invencija koje je ona upravo priredila. To je, poput drugih svjedočanstava Muraja tijekom ovog televizijskog eseja, dragocjeno stakalce-kamenčić u bogatom mozaiku koji Iva Jelačić gradi oživljavajući u polifonom spletu misli, svjedočanstva, poruke, glasove Bachovih suvremenika i prijatelja Forkela i Gessnera, te druge supruge Ane Magdalene Bach, ocrtavajući povijesno filozofski kontekst Bachovog vremena spominjući ideje i utjecaj Luthera i Leibniza, a koji svoju pravu argumentaciju nalaze u Bachovim djelima koje izvode đaci i studenti klavira. Današnja tehnika započinje s Bachom, pisao je za dijete i nikada ga neće napustiti, kaže Murai nastavljajući s jednostavnom sabranošću govoriti o fugi iz *Wohltemperiertes Klavier*, pa Kromatskoj fantaziji i fugi, o Goldberg varijacijama.

Cijelu emisiju odlikuje svojevrsna nepatetično uzvišena suzdržanost koja odgovara temi, a ritmizira je tijekom emisije koral "O Haupt voll Blut und Wunden" iz Pasije po Mateju. Tonom se u to uklapaju i glumci Iva Marjanović i Zlako Crnković, koji kao da čine vidljivima misli što izviru iz glazbe i rezoniraju u prožimanju tona i slike. Nije nevažno napomenuti da je Iva Jelačić jedini režiser u povijesti televizije koji je uz studij i diplomu klavira na Muzičkoj akademiji imala i diplomu režije Akademije dramskih umjetnosti, a ozbiljno poznavanje povijesti i filozofije kulture obogaćivala je interesom za suvremeno stvaralaštvo.

Primjer ove emisije, kao i prije spomenutih televizijskih projekata, pokazuje kako je doživljeno i mišljeno, naslijeđeno i inovativno, utkano u jedan potpuno zanemaren segment života, dakle i povijesti glazbe. Zanemarena je time cjelovitost pogleda na stupanj zrelosti i životne sposobnosti glazbe u njenom suvremenom okružju, te se neutralizira mogućnost drugačijeg prisustva i makar tangencijalnog dodira glazbe sa širokom publikom. Nedostajanje razmišljanja o mogućnosti jedne discipline i izabranog umjetničkog kruga u novoj tehnički uvjetovanoj i razvijanoj sferi djelovanja, odricanje je vitaliteta glazbi, ali i upozorenje društvu koje se odnosi na njegov stvaralački kapacitet. Treba li zaista podsjećati na opomenu Hane Arendt da su "tehničke također antropomorfní načini egzistencije, u strogom smislu tehnike života, te u tom smislu ne postoji nikakva

razlika između organskih, mehaničkih i kibernetičkih tehnika". Kao postador-novsku i enzensbergerovsku opomenu, a nakon Foucaultovih ideja o arheologiji znanja primijenjenih na medije (Zielinski, Huhtamo, Parikka) vrijedi razmisliti o savjetu Wolfganga Schirmachera: "Sve upućuje na to da se ne ignorira uspjeh i neuspjeh našeg medijskog života, nego da ga se pažljivo promatra. Promatranje ne znači međutim upadanje u manje li više promišljeno predbacivanje ili svojevoljno postavljanje mjerila za virtualni život. Etičkoj pažnji umjesto toga blisko je da se medijski stečena iskustva i kroz njih stečeni uvidi uživaju onako kako se uživa u dobrom filmu, ali koji se već na putu kući brzo zaboravi, što nekoga ili raduje ili mu se ne dopada. Ta paradoksalno djelujuća uzajamna igra između uvažavanja i zaborava teoretski je teško objašnjiva, ali u praktičnom pogledu spada u našu tako svakodnevnu kao i beznačajnu umjetnost etičkog života. Lijepi trenutak ne može potrajati, sretni susret ne da se ponoviti - kao kazna obrata u ružno razočaranje. Ne trebamo uopće strahovati da iz uspjeha ili neuspjeha nismo ništa naučili ako mudro odustanemo od toga da naše medijsko iskustvo pretvorimo u teoriju (i uputstva). U procesu zaborava jačamo naime neopazice (zbog toga trajno) naš osjećaj, našu intuiciju i naš ukus za specifično i isključivo. Trag trenutka ostaje nevidljiv-vidljiv, jer smo odustali da ga u neprohodanoj završavajućoj šumskoj stazi (Heidegger) izgradimo u cestu prema sreći. Odricanje daje, a virtualni čovjek dobro živi onda kad je zaboravio svoj virtualitet. Još i više: kad on - kao što je to mistik i majstor života Eckhart rekao - taj zaborav sam može još zaboraviti." (Schirmacher : *Der virtuelle Mensch - ein Trans ohne Eigenschaften? u Anthropologie der Medien - Mensch und Kommunikationstechnologien*, s. 161, *Freie Akademie, Berlin 2002.*).

SAŽETI PRIJEPIS POPISA EMISIJA S JURICOM MURAJEM IZ ARHIVA TELEVIZIJE HRT-A

Život jednog guslača - Josip Klima

Autori: novinar Turkalj Nenad, režiser: Seljan Vladimir, snimatelj: Jakaša Ante

Dubrovačke ljetne igre - Jurica Muraj – klavir

Dubrovačke ljetne igre, Atrij kneževa dvora,

solistički koncert: Jurica Muraj, klavir

B. Kunc: Sonata br. 3. u B - duru

Beethovenove sonate I. emisija

Autor: Sedak Eva, režiser: Biluš Ljiljana

Datum emitiranja: 15. srpnja 1977.

Hrvatska klavirska glazba - vrijeme romantizma

Autor i voditelj: Krpan Vladimir, urednik: Midžić Seadeta

Osobe: Murai Jurica, Šimatović Mira, Sepčić Branko

Hrvatska klavirska glazba - na prijelazu u 20. stoljeće

Autor i voditelj: Krpan Vladimir, urednik: Midžić Seadeta

Osobe: Lorković Melita, Muraj Jurica, Radić Stjepan, Kos Ksenija, Meštrović Sretna, Gašaparović Ljubo

Datum emitiranja: 14. ožujka 1981.

Hrvatska klavirska glazba - moderna i folklor

Autor i voditelj: Krpan Vladimir, urednica: Midžić Seadeta

Osobe: Filjak Ranko, Radić Stjepan, Muraj Jurica, Šimatović Mira, Kos Ksenija, Nohta Mira, Meštrović Sretna

Datum emitiranja: 28. ožujka 1981.

Hrvatska klavirska glazba - sjeverna Hrvatska početkom 19. stoljeća

Autor i voditelj Vladimir Krpan, urednica: Seadeta Midžić, režiser: Branko Ivanda

Osobe: Jurica Murai, Anđelko Klobučar, Vladimir Krpan

Datum emitiranja: 30. prosinca 1981.

Notturmo

Urednica: Midžić Seadeta, režiser : Ivanda Branko

Osobe: Meštrović Sretna, Murai Jurica, Radić Stjepan, Krpan Vladimir

Datum emitiranja: 28. travnja 1982.

Put spoznaje - Johann Sebastian Bach

Scenarij i režija: Iva Jelačić, urednik: Seadeta Midžić, montaža: Kruno Kušec
Osobe: Iva Marjanović, Zlatko Crnković, Robert Stingl, Helena Penovski, Dražen Pulanić, Mihaela Blažević, Mario Čopor, Zvonimir Dropuljić, Maja Čolić, Jurica Murai, Melita Lorković
Datum emitiranja: 17. ožujka 1985.

21. Varaždinske barokne večeri - Jurica Murai svira Bacha

Urednik: Midžić Seadeta, redateljica: Jelačić Iva,
Varaždinske barokne večeri, HNK Varaždin
Datum emitiranja: 11. prosinca 1991.

Srdačno vaši - Jurica Murai

Autor i režiser Hetrich Ivan, urednik: Mahečić Miro
Datum emitiranja: 17. listopada 1992.

Solistički koncert - Jurica Murai - klavir

Urednik: Milan Grgić, režija: Mladen Raukar
Dubrovačke ljetne igre 1976. godine, Atrij Kneževa dvora
2.15 - Leopold Ebner : Sonata u C-duru
20.00 - Dora Pejačević : Sonata br. 1. u b-molu

Naslov : Jurica Murai

Autor Mladen Raukar
Osobe: Jurica Murai, Mladen Raukar
Datum emitiranja: 8. lipnja 1996.

Varaždinske barokne večeri, Jurica Murai svira Bacha

Urednica: Midžić Seadeta, redateljica: Jelačić Iva.
Datum emitiranja: 1. studenoga 1998.

LITERATURA

1. W. SCHIRMACHER - *Der virtuelle Mensch - ein Trans ohne Eigenschaften? u Anthropologie der Medien - Mensch und Kommunikationstechnologien*, s. 161, Freie Akademie, Berlin, 2002.
2. M. HORKHEIMER - Th. ADORNO : *Kulturna industrija, Dijalektika prosvjetiteljstva*, Biblioteka Logos, Sarajevo, 1974.
3. J. P. SARTRE : *Biće i ništavilo*, Nolit, Beograd, 1983.
4. M. FOUCAULT : *L'archéologie du savoir*, Gallimard, 2008.
5. H. M. ENZENSBERGER : *Bewusstsein-Industrie, Einzelheiten I&II*, Edition Suhrkamp 1964.
6. W. ERNST : *Discontinuities: Does the Archive Become metaphorical in Multimedia Space? U New Media Old Media : A History and Theory Reader*, ed. Wendy Hui Kyun Chun and Thomas Keenan, New York Routledge, 2006.
7. S. ZIELINSKI: "*Supervision und Subversion : Fur eine Anarchaeologie des technischen Visionen*", u *Konturen des Unentschiedenen Interventionen*, izd. Joerg Huber i Mrtin Heller, Stroemfeldm, Basel, 1997.
8. Annie LE BRUN: *Previše zbilje*, Zagreb: DAF, 2007.

SAŽETAK

JURICA MURAI U ARHIVU HRVATSKE TELEVIZIJE

Trag Jurice Muraja u arhivu Hrvatske televizije govori o susretu i prožimanju programskih intencija i orijentacije glazbenog programa zagrebačke, odnosno hrvatske televizije s velikim Murajevim pijanizmom i s njegovim osjećajem dužnosti prema sredini i njenoj povijesti, te ispunjenju tog složenog zadatka na visokoj razini. Odras koherentnog Murajevog svijeta u glazbenom programu Televizije Zagreb opominjući je dokaz da nijedan medij nije zamjena drugome, već nova realnost koja obogaćuje cjelinu bez čijeg sagledavanja nema prave spoznaje vrijednosti djela i zrelosti sredine u kojoj ono nastaje, živi i nasljeđuje se.

Ključne riječi: glazbeni program htv; medijski projekti; arheologija medija; amalgam realnog i virtualnog; antologija hrvatske klavirske glazbe; luk hrvatskog pijanizma; Varaždinske barokne večeri.

SUMMARY

JURICA MURAI IN THE ARCHIVES OF THE CROATIAN TELEVISION

The trace of Jurica Murai in the Archives of the Croatian Television explains the meeting and interweaving of programme intentions and orientations of the music programme of the Zagreb and Croatian Television with Murai's great pianism, as well as with his sense of duty towards the milieu and its history, and conducting this complex task on a high level. The reflection of Murai's coherent world in the music programme of the Zagreb Television is a warning proof that no medium is a replacement of another, but rather a new reality that enriches the whole, and that the comprehension thereof is crucial for gaining a real insight into the true value of the work and the maturity of the milieu in which the work is created, where it lives and is inherited.

Key Words: music programme of the Croatian Television; media projects; archaeology of the media; amalgam of the real and the virtual; anthology of Croatian piano music; arc of Croatian pianism; Varaždin Baroque Evenings.